

Landsstýrismaðurin í fíggiarmálum

Vit mugu tola at standa fyrri hørðum trýsti

Bygnaðarsparingar innan almenna sektorin verða ikki allastaðni móttiknar við opnum ørmum. Tí koma bæði Fíggjarnevnd og landsstýrið at verða fyrri hørðum trýsti frá áhugabólum, fakfeløgum og øðrum. Men orka vit ikki tað trýstið, koma vit ikki fyrri okkum aftur, segði Jóannes Eidesgaard millum annað í røðu sína á tingið, tá fíggjarlógargruppskotið var til viðgerðar. Vit prenta røðuna niðanfyri:

Tað sigst vera ein søga um ein norskan prædikumann, sum undir einum møti læt hattin ganga runt, meðan ein sangur varð sungin. Tá ið hann fekk hattin tóman aftur, tók hann soleiðis til orðanna: »Jeg takker dig Gud, at jeg fik hatten min igen«.

Eg skal tó als ikki siga, at eg havi somu kenslu sum hesin prædikumaður, nú fíggjarlógargruppskotið er aflurafurkomið.

Eg vil fyrst nýta høvið at takka fíggjarnevndini fyrri, at hon so skjótt megnaði at viðgera uppskotið og leggja álitnið fram aftur á tingborðið. Tað man neyvan vera hent áður í okkara tingsøgu, at ein fíggjarnevnd hevur borið seg so skjótt at. Eg vil eisini nýta høvið at takka serliga meirilutanum í fíggjarnevndini, sum jú er øktur við einum umboði frá andstöðuni, fyrri, at hetta álitnið hóast alt hevur eitt hall, sum er minni enn tað, sum landsstýrið mælti til. At andstöðan soleiðis beinleiðis tekur undir við samgongumeirilutanum bendir væl á, at vit eru í eini broytingartíð, har bæði samgongumenn og andstöðu taka ábyrgd, og tað er sjálvsagt at frást um.

Men hin vegin, so hevur Finnbogi Ísakson sett ta treyt, at fíggjarlógin verður endurskoðað í fyrsta ársfjórðingi, og at evt. meirinntøkur so skulu brúkast til íløgur ella kanska serliga viðlíkahald ella við øðrum orðum vinnuskapandi. Uttan at kenna meira til hesa avtalu partanna millum, so vil eg bert vísa á, at tað er ein vandi í hvørjari vælferð. Men kanska formaðurin í fíggjarnevndini kann lýsa okkum hesa semju betur.

Í samgonguskjalinum frá sept. í ár er fráboðað ein ætlan at differensiera meirvirðisgjaldðið fyrri tæstuvinnuna. Henda ætlan var tá mett til 15 mió. kr., og skuldi satsurin fara úr 25% niður í 12,5%. Meðan landsstýrið fyrririkaði fíggjarlógargruppskotið varð greitt, at bert varð orka til at brúka helvtina, t.v.s. 7,5

mió. kr. til hetta endamál. Síðan eru landsstýrið og flest øll onnur komin efur, at tað ikki er so skilagott at differensiera meirvirðisgjaldðið yvirhøvur, og so serliga ikki fyrri eina so lítil upphædd. Landsstýrið ætlar í hesum sambandi at leggja fram uppskot um broyting í skattalógini, sum heimilur ein frádrátt fyrri viðlíkahaldi av eignum akfari. Hetta uppskot líkist tí skipan, sum í lótni er galdandi fyrri viðlíkahald av eignum bústaði, tó her kann bert lónarparturin trekkjast frá. Incitamentið við at differensiera meirvirðisgjaldsskipanina skuldi vera at tálma tí svarta arbeidinum, men henda skipanin, sum er skotin upp, er munandi meira effektiv.

Av hesi nevndu orsök setti landsstýrið meirvirðisgjaldðið 7,5 mió. kr. lægri, men nú ætlanin ikki verður framd, hava vit mælt fíggjarnevndini til at hækka meirvirðisgjaldðið við 7,5 mió. kr. og seta tað til 510 mió. kr. Men orsakað av nýggja uppskotinum, sum jú er ein frádráttur, mæltu vit samstundis til, at vanligur landskattur varð settur 7,5 mió. kr. lægri. Tað fyrra hevur fíggjarnevndin gjørt, men ikki tað seinna. T.v.s. at inntøkurnar av hesi orsök í álitinum eru settar 7,5 mió. kr. hægri, enn landsstýrið mælti til.

Mugu selja 330 bilar

Haraftrat hevur fíggjarnevndin longu tíkið til inntøku tað, sum eitt niðurstøtt og broytt skrásetingargjald kemur at geva landskassanum. At hesar fara at hækka við 4 mió. kr. er eitt boð, sum fíggjarnevndin heldur vera rætt, men vandin er tó fyrri, at tann nógv økta bilasølan, sum fíggjarnevndin eftir øllum at døma væntar, ikki verður, tí fólk væl saktans hava túsund onnur ting at brúka pengar til í hesum døgum, enn júst at keypa nýggjan bil. Gevur sølan av 100 bilum í dag uml. 6 mió. kr. og skrásetingargjaldið verður sett niður í t.d. eina helvt, so skulu gott og væl

330 bilar seljast, áðrenn henda inntøkuhækking er realistisk. Men tað má man so vóna, at so verður.

Við hesum hevur fíggjarnevndin hækkað inntøkur landskassan við 11,5 mió. kr. Men nevndin mælir bert til, at arvagjöldini verða hækkað við 7 mió. kr. í mun til landsstýrisins uppskot upp á 10 mió. kr. Hetta tí nevndin við ráðføring við skattanevndina er komin efur, at annað ikki ber politiskt.

Men eg vil annars stutt viðmerkja her, at eg als ikki haldi, at fíggjarnevndin hevur lagt ein ov positivan politikk fyrri dagin, hvat landsins inntøku viðvíkur. Eg haldi, at fíggjarnevndin eins og landsstýrið hava roynt at verið realistisk. Og vísandi til eyka fíggjarlógargruppskotið fyrri 1994, so hevur landsstýrið har prógvað, at tað ber til at gera realistiskar metingar av inntøkum.

Skuldi tað so hent, hvat tað vónandi ger, at inntøkur landskassans seinni vísa seg at gerast størri, tess betur verður so roknskaparliga úrslitið av árinum. Tað er júst hetta, sum ger, at eg enn einaferð taki uppattur, hvat liggur í treytini frá Finnboga Ísaksoni, fyrri at hann kann taka undir við meirilutanum.

Finnbogi Ísakson er eingin ársungi í politikki, og hevur hann harumframt frálík taktisk evni. Tí var tað rímligt til spyrja fíggjarnevndarformannin, hvussu henda avtala skal skiljast. Hvør tekur støðu til evt. meirinntøkur – hvør tekur avgerð um brúk av evt. meirinntøkum – hvør tekur avgerð um, hvussu hesar evt. skulu brúkast? Verður tað ein meiriluti í fíggjarnevndini, sum saman við Finnboga Ísaksoni, sum nú skal taka landsstýrið av ræði? Ella verður málið latið landsstýrinum til støðutakan, sum eftir mín um tykki er tað einasta rætta. Ella hvat nú, um inntøkurnar als ikki halda, hvør stígur tá fram og sigur, hvussu viðurskiftini tá

skulu skipast?

Tíverri fingi vit ikki út-tømandi svar til hesar spurningar frá fíggjarnevndarformanninum. Møguliga tá hann ikki visti nakað endaligt svar. So hóast tað avgjørt er positivt, at meirilutin er øktur, so er eisini vandi í hvørjari vælferð.

Nógvar bindingar

Samanbortið við semjuna, sum gjørð var millum donsku stjórna og Vinstra og Konservativu um fíggjarlógina, so hava vit sanniliga nakað at læra enn.

Var ein politiskt púra óheftur, vildi eg eisini verið fyrstur at mælt til, at ríkin var ein keynesianskur búskaparpolitikkur, men tíverri her eru hjá okkum alt ov nógvar bindingar og forðingar av ymskum slagi, til tess at ein slíkur progressivur politikkur er móguligur.

Sjálvandi høvdu vit móguleika fyrri einum keynesianskum búskaparpolitikki, um vit fá teimum góðu árunum høvdu lagt ein »reservakapital« til síðis, sum vit í hesum rakitiðum kundu tært uppá. Men um so hevði verið, hevði sami kapitalur nú sjálvandi verið brúktur í staðin fyrri okkara stóru skuldarbindingar.

So samanumtikið hevur fíggjarnevndin havt 8,5 mió. kr. meira av inntøkum at arbeitt við, enn tað sum landsstýrið hevði, sjálvandi umframt tær sparingar, sum nevndin nú skjýtur upp. Hesar eru:

Fíggjarstýringsskipan	2.600.000 kr.
Nýbygging Suðuroyar sjúkrahús	2.000.000 kr.
Skúlaheimið Marknagilsvegin	1.000.000 kr.
Stuðul til menning av fiskivinnu á landi	1.000.000 kr.
Kappingartíllagandi tiltek	2.500.000 kr.
Serfor-sorgin	1.500.000 kr.
Umvælingar Klaksvíkar Sjúkrahús	200.000 kr.

Hesar sparingar geva til-samans 10,8 mió. kr., so saman við meirinntøkum, fíggjarnevndin roknar

við, so hevur nevndin havt ikki minni enn 19,3 mió. kr. til umfordeilingar. Tekur tú so tær 6,7 mió. kr., sum hallið nú verður minkað og trekkir tað frá, so hevur nevndin havt 12,6 mió. kr. at umfordeila ella at gera gott við.

Hesar góðar 12 mió. kr. eru í høvuðsheitum farnar til:	
Løgtingið	750.000 kr.
Toll- og Skattstovan	300.000 kr.
Sjúkrakassarnar	1.000.000 kr.
Klaksvíkar Sjúkrahús	2.900.000 kr.
Heilbrigðið	400.000 kr.
Teistin á Vág	1.000.000 kr.
Postverkið	1.000.000 kr.
Landsverkfrøðingur (Vág-Lopra)	1.000.000 kr.
Tekniski Skúli í Havn	1.500.000 kr.
Læruráðið	1.100.000 kr.
Fróðskaparsetrið	600.000 kr.
Landbúnaðarstúdnungur	1.000.000 kr.

Hvat hesum meirútreiðslum viðvíkur, ætli eg mær ikki beinleiðis inn í smáletur. Sjálvandi ber til at lesa mangt og hvat burtur úr hesum, en lat tað fara.

Venda ikki gongdini

Men tó er ein viðmerking, tað er hon til rakstrarstað 13018, sum eg haldi er eitt sindur óheppin, og sum móguliga kann koma uppskotsstillarum tvørliga fyrri. Eisini tá hugsað verður um støðuna áðrastaðni í landinum eitt nú í Sandoyinni. Fluttur eru 2 mió. kr. til syðru helvt av Suðuroynni, ein millión til, at Teistin ger tveir túrar um vikuna á Vág, og hin milliónin til veggerið Vág-Lopra. Alt gott at siga um tað, at tvær eykamilliónir fella til hetta annars so hart rakta økið, men at hetta fer at venda vinnuligu gongdini, er eittalt ov optimistisk og sanniliga eisini naivt sjónarmið. Men um tað veruliga var endamálið at útvega fleiri arbeidsplassar, og tað er tað jú, sum so sanniliga er mest átroðkandi, so vóru hesar báðar

milliónir betur farnar aðrar vegir. Sjálvandi til beinleiðis vinnuskapandi endamál. At Teistin tveir ferðir um vikuna leggur inn á vánna, gevur ikki nógv arbeidsplass, men sjálvandi kann veggerið geva nøkur arbeidsplassar.

Nú skal eg ikki siga, at hesar báðar milliónirnar eru tær, sum byggingin á Suðuroyar Sjúkrahúsi er minkað við, men töluni eru so undir øllum umstøðum tey somu.

Viðvíkjandi uppskotinum um at hækka játtanina aftur til Tekniska skúla í Havn, so vísir hetta bert tað tvørliga í at reka ein miðvísan skúlapolitikk. Tá gingið verður ov nær, so orka og tora politikarar vanligi ikki longur.

Broyta bygnaðin

Vit hava í avtalu okkara við danir bundið okkum til í fyrsta lagi at gera nakrar bygnaðarsparingar innan almenna sektorin. Í øðrum lagi hava vit bundið okkum til, at hallið á fíggjarlógini er burtur í 1998.

Tað er væl øllum þørtum greitt, at bygnaðarsparingar innan almenna sektorin ikki allastaðni verða móttiknar við opnum ørmum. Tískil koma bæði fíggjarnevnd og landsstýrið til ta tít at vera undir hørðum trýsti frá áhugabólum, fakfeløgum o.ø. Men orka vit ikki tað trýstið, so náa vit ikki málinum. Í hesum sambandinum kunnu viðurskiði koma upp á tal, sum øsa fólk meira enn ein minni játtan ella ein flyting av einum skúla. Tá verður neyðugt at taka tøk, munandi størri enn hetta álitisarbeiðið hevur tíkið.

Viðvíkjandi hallinum á fíggjarlógini, so kunnu vit vænta, tó uttan at nakar profilur er avtalaður, at uml. 70 mió. kr. árliga skulu skarvast burtur av útreiðslunum komandi trý árin. T.v.s. at hallið í 1996 verður uml. 140 mió. kr., í 1997 uml. 70 mió. kr., og í 1998 skal hallið vera heilt burtur. Muna bygnaðarsparingarnar og fáa vit meiri inntøkur til landskassan, so verður uppgávan munandi lættari, enn hon beint nú sær út til at verða. Men økar inntøkur til landskassan krevja, at vinnuskapandi politikkurin eydnast, og at vit øll vinna eina trúgv upp á, at tað skal bera til. Hin vegin mugu vit siggja í eyguni, at skal landskassin hava neyðugu inntøkurnar, tó uttan at skattatryðið á beinleiðis lónirnar økist, so skulu vit eisini finna alternativar skatta- og avgjaldsmøguleikar, sum móguliga í fyrstu atlaga gera meint. Hækkingin av arvagjöldum var ein roynd henda vegin.

So uttan mun til, hvat vit gjarna vilja sleppa at halda, og hvat vit gjarna vilja sleppa at meina, so eigur tað at standa okkum øllum þursta greitt, at tað verða tóg og sviðandi búskaparlig hjá okkum at taka komandi árin.

Men vónandi veksa vit øll við uppgávu og tíðini.